

Klaver moet **vechten** **voor waardering**

Negatieve ervaringen met witte klaver uit het verleden doen sommige veehouders nog steeds huiveren bij de teelt van grasklaver. Maar inmiddels is duidelijk dat een mengsel met rode klaver uitstekend past bij tijdelijk grasland dat alleen wordt gemaaid, zonder dat het al te veel van het management vraagt. ‘Op dat soort percelen moet het gewoon de standaard worden.’

TEKST FLORUS PELLIKAAN

Het is niet altijd een klavertje vier, de teelt van grasklaver. Specialisten geven stevast de negatieve ervaringen uit het verleden aan als reden waarom grasklaver in Nederland maar niet een grote vlucht neemt. Voordelen van klaver als het vastleggen van stikstof, het leveren van kwalitatief goed eiwit en de droogtetolerantie zijn wel bekend. En hoewel die factoren steeds beter van pas komen binnen regelgeving en klimaat, klaver is in Nederland nog lang geen gemeengoed. Zaaizaadveredelaars zien wel een jaarlijkse kleine toename van het gebruik van klaverzaad, maar van een snelle stijging van het gebruik is zeker geen sprake.

De twijfeling van veehouders wordt vooral gevoed door ervaringen uit het verleden, toen met witte klaver in weidepercelen werd gewerkt en dat bleek lastig. 'Witte klaver op beweidingspercelen moet je kunnen en durven managen, dat is zeker op bedrijven met een gangbare bedrijfsvoering niet eenvoudig. Het vraagt ervaring en is daarom niet de beste toepassing van klaver voor bedrijven om mee te starten', stelt Nyncke Hoekstra, onderzoeker grasland en agrobiodiversiteit aan het Louis Bolk Instituut. 'Het is veel gemakkelijker om te starten met tijdelijk grasland in de vorm van maaipercelen en daar een grasmengsel met rode en een beetje witte klaver in te zaaien. Dat vraagt veel minder aanpassing van het management.' Deze percelen draaien dikwijls in rotatie met bijvoorbeeld maisland of akkerbouwgewassen en zijn daardoor nogal eens wat schraler. Deze percelen kunnen de voordelen van grasklaver dus goed gebruiken, zoals het vastleggen van extra stikstof en het verbeteren van de bodemkwaliteit door een diepe beworteling.

In Vlaanderen 12 procent meer klaver

Eigenlijk zijn alle deskundigen het er wel over eens dat grasklaver een ondergeschoven kindje is. 'Maar heel erg vind ik het niet dat het gebruik niet explodeert', geeft WUR-onderzoeker Bert Philipsen aan. 'Want bij dat soort explosies gebeuren ook ongelukken en dan zijn veehouders weer voor jaren genezen. Daarom is het beter om rustig ervaring op te doen. Dat geldt voor kruidenweiden, maar ook zeker voor klaver. Want hoe je het ook bekijkt, grasklaver vraagt een ander management en dat moet je leren. Maar dat de ontwikkeling van klaverteelt wel wat harder mocht gaan, deel ik. En als klaver past op je bedrijf, zou ik nu ook zeker starten met ervaring opdoen.' In Vlaanderen is er al veel meer ervaring met de teelt van grasklaver. Uit de voorlopige cijfers van de verzamelaanvragen 2020 blijkt dat Vlaanderen dit jaar bijna 20.000 hectare grasklaverweides telt. Dat komt neer op een stijging van bijna 12 procent ten opzichte van vorig jaar. Een belangrijke verklaring hiervoor is de subsidie die op grasklaverweides wordt gegeven ter grootte van 450 euro per hectare. 'Ook hier was de kennis van grasklaver uit de vingers verdwenen. Melk- en vleesveebedrijven zijn gegroeid en er is minder tijd beschikbaar voor voederteelten, waardoor snel gekozen wordt voor makkelijker te beheren, met kunstmest bemest, gras, dan voor grasklaver', vertelt Thijs Vanden Nest, wetenschappelijk onderzoeker aan het ILVO. De komst van de subsidie voor vlinderbloemigen zette grasklaver in Vlaanderen echter weer midden in de belangstelling. 'Een subsidie om de aandacht op de teelt te vestigen en de eventuele schade van minder opbrengst te compenseren als de teelt mislukt, is heel goed. Maar een subsidie van 450 euro is eigenlijk te hoog. Het

	ruweiwitgehalte		vem-gehalte		dve-gehalte	
	zand	klei	zand	klei	zand	klei
grasklaver	205	210	852	885	78,3	82,3
puur gras	161	178	910	921	71,2	76,8

Tabel 1 – Voederwaarde van grasklaver en puur gras gemeten in het project Klaverklimaat op demovelden op zand en op klei in 2013 en 2014, in g/kg ds.

Grasklaver werd gemiddeld met 159 kg stikstof per hectare per jaar minder bemest dan puur gras (bron: Louis Bolk Instituut)

stimuleert landbouwers tot het zaaien van klavers zonder het management van het gras aan te pakken, waardoor de klaver snel zal verdwijnen.' Het vakmanschap prikkelen gaat beter met een lagere subsidie, zo stelt Vanden Nest.

Vooral winst in besparen bemesting

De afgelopen jaren heeft het ILVO, net als het Louis Bolk Instituut in Nederland, veel onderzoek gedaan naar grasklaver. Los van de subsidie raadt Vanden Nest zeker aan om grasklaver in te zetten. Het gewas sluit volgens de onderzoeker heel goed aan bij wat de actualiteit vraagt. 'De druk op bemesting neemt toe en iedere kilo stikstof die je met grasklaver bespaart, levert je geld op. Daarnaast is klaver droogtetoleranter en op dat punt heeft klaver twee keer geluk. Door de diepe penwortel kan rode klaver beter bij het water en omdat klaver zelf stikstof vastlegt, is het ook weinig afhankelijk van water om stikstof op te nemen vanuit de bodem.'

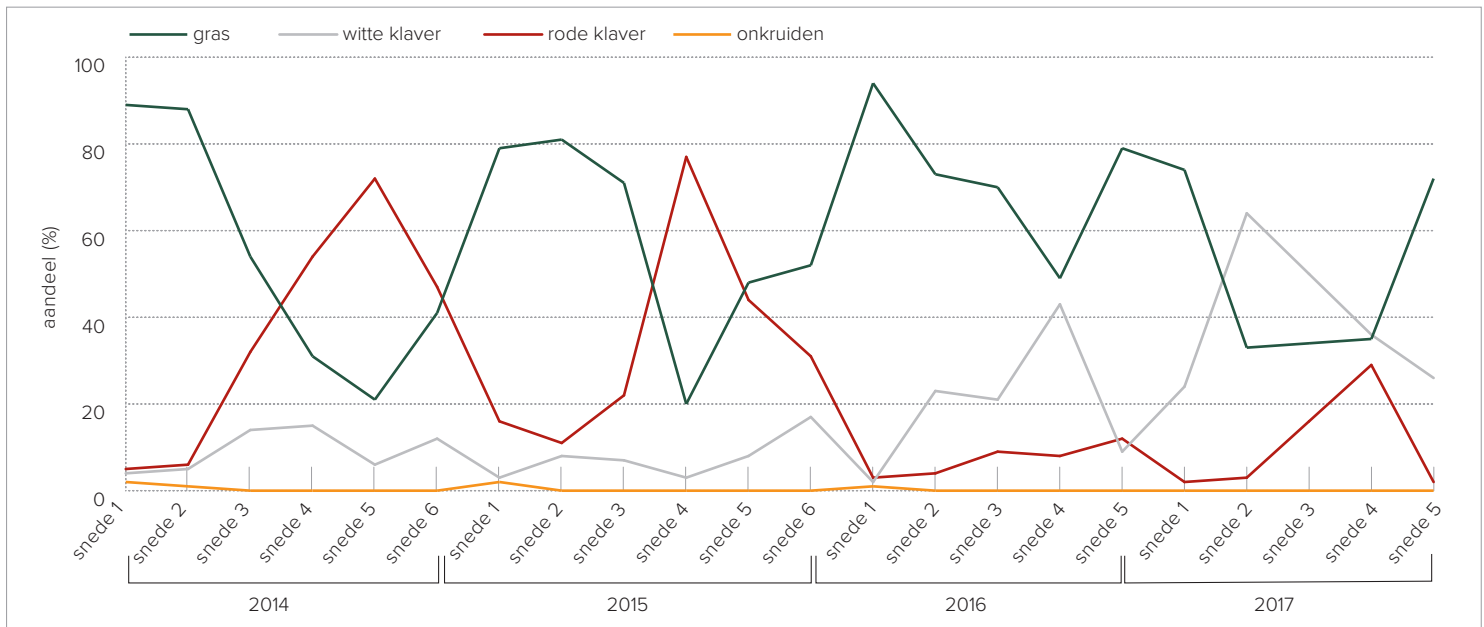
Dat klaver een voordeel is deze droge jaren, ziet ook voeradviseur Izak van Engelen van ABZ Diervoeding. 'Op zandgronden stonden vorig jaar graspercelen te verpieteren door vocht- en voedingstekort en aangrenzende percelen met gras en rode klaver stonden kniehoog.'

In de huidige eiwitdiscussie in Nederland is grasklaver ook zeker een ruwvoerteelt die past bij bedrijven die eiwit-aanvulling nodig hebben. 'Puur klaver heeft per definitie een hoger eiwitgehalte dan gras en witte klaver heeft zelfs krachtvoerachtige voederwaarden. Maar ook in een mengsel met gras scoort klaver goed. Dat blijkt ook uit de praktijkproeven die we hebben gedaan binnen het project Klaverklimaat', verwijst Hoekstra naar tabel 1. 'De grootste winst is echter dat grasklaver hoger eiwit kan realiseren met een lagere bemesting. Alleen normale drijfmestgiftten zijn al voldoende voor hoge eiwitwaarden.'

Voor de gerealiseerde voederwaarden in tabel 1 heeft grasklaver gemiddeld 159 kilo stikstof per hectare per jaar minder gehad dan puur gras. Vanden Nest is het met Hoekstra eens dat het besparen van kunstmest de grootste milieuwinst van grasklaver is. 'Met rijk bemest grasland kan je ook hoge eiwitwaarden halen. Maar grasklaver kan meer met minder. Elke kilo die je niet hoeft te bemesten is directe winst. Circa 20 tot 30 procent klaver in grasland bespaart 100 kilo stikstof per hectare.'

Grasklaver uitbalanceren in rantsoen

De genoemde voederwaarden in tabel 1 kunnen vragen oproepen bij de vem-waarden. 'We zien veel vaker dat kuiluitslagen van grasklaver tegenvallen, maar in de praktijk wordt er meestal prima van gemolken', vertelt Van Engelen. 'Dit lijkt veroorzaakt te worden doordat grasklaver wordt geanalyseerd als gras. En dat terwijl de vertering van de plant zich in de koe toch anders gedraagt.' Hoekstra bevestigt dit en geeft aan dat WUR-onderzoek heeft aangetoond dat de vem-waarde van rode

Figuur 1 – Verloop van het aandeel klaver, gras en onkruid over de sneden in 2014-2017 op een praktijkperceel in Moortsele (ingezaaid in najaar 2013), gefinancierd door het Landbouwcentrum voor Voedergewassen (bron: ILVO)

klaver gemiddeld 5 procent wordt onderschat en de dve-waarde zelfs 35 procent.

Van Engelen ziet grasklaver als een prima ingrediënt in het rantsoen, maar adviseert wel maximaal een derde grasklaver van de totale oppervlakte grasland. 'Grasklaver is een vrij eenzijdig product met veel eiwit en weinig suiker. Maar alleen eiwit geeft geen hogere eiwitproductie, het gaat om de balans in het rantsoen. Grasklaver in combinatie met suikerrijk voorjaarsgras gaat bijvoorbeeld wel heel goed en daarom ben ik voorstander van grasklaver inzetten in lasagnekuilen.' Bij het apart inkuilen raadt Van Engelen aan het product te voeren op de momenten dat het niet groeit. 'Eigenlijk geldt dat voor meer gewassen. Ingekuild herfstgras moet je ook niet in de herfst voeren aan weidende koeien. Klaver heeft de grootste bezetting en groei in het najaar, dan past het product minder goed in het rantsoen met ook al eiwitrijk weidegras. Maar grasklaver kan in het voorjaar en de zomer wel een goede en smakelijke aanvulling zijn in het rantsoen.'

Rode klaver aanvullen met witte

Grasklaver levert niet alleen meer eiwit met minder bemesting, maar een grasklavermengsel levert ook een hogere opbrengst. Gras heeft zijn groeipeik in het voorjaar tijdens de eerste twee snedes. Op die momenten blijft de klaver nog wat achter om vervolgens de groei over te nemen in de zomerperiode. Dit laat figuur 1 met resultaten van een Vlaamse praktijkproef te Moortsele (zandleem) heel mooi zien. Hierbij zijn vier jaar achter elkaar telkens voor alle vijf of zes de maaisneden de aandelen rode en witte klaver geteld en ook de percentages gras en onkruiden.

De figuur laat direct zien waarom het advies van alle deskundigen is om voor maaipercelen naast de rode klaver ook witte bij te zaaien. 'Het kan gezien worden als een verzekering. Rode klaver produceert sterk vanaf het begin, maar wordt uitgeput door maaien. Witte klaver heeft wat tijd nodig om te ontwikkelen en kan de taken van rode klaver overnemen als deze

na enkele jaren verdwijnt', vertelt Vanden Nest.

De belangrijkste vraag voor het inzaaien van grasklaver is en blijft of de grond geschikt is. 'De pH moet voldoende hoog zijn, de grond niet te nat, voldoende kali-houdend en met een niet te hoog stikstofleverend vermogen', vertelt Hoekstra. Dit maakt grasklaver vooral geschikt voor klei- en zandgronden. De specialisten zijn het er unaniem over eens dat bij geschikte gronden iedere veehouder wel wat grasklaver (lees een mengsel met rode en wat witte klaver) moet inzaaien op percelen tijdelijk grasland. 'In deze percelen is het ook prima te managen door alleen drijfmest toe te dienen en het gewas niet te diep en te zwaar te maaien', adviseert Vanden Nest.

Eenjarige klavers in aantocht

Het bezwaar dat rode klaver bestemd voor maaien daarmee de flexibiliteit wegneemt voor weiden pareert Philipsen. 'Ik ken bedrijven die succesvol weiden op een mix van gras rode én witte klaver, mits de snede niet te zwaar is. En de klaver mag niet bloeien, dan loopt de opname snel terug, maar dat geldt ook voor kruidenmengsels en eigenlijk ook voor gras.'

Tom Niehof, productmanager voedergewassen bij Barenbrug, ziet naast de bekende rode en witte klaver ook nog ruimte voor eenjarige klavers. 'Wanneer veehouders na granen of vroege snijmaais een groenbemester zaaien, wordt er door ruwvoertekorten op dit moment nogal eens naar oogstbare groenbemers gekeken. Italiaans raaigras bijvoorbeeld, maar dat is een suikerrijk gewas met weinig eiwit. Eenjarige klavers kunnen daarbij een heel mooie toevoeging zijn', stelt Niehof. 'Daarnaast legt de klaver volop stikstof vast en bovendien hoeft het gewas niet bemest te worden in het voorjaar. Deze eenjarige klavers hebben de eigenschap dat ze wel agressief zijn en daardoor direct meegroeien met het Italiaans raaigras. Na de eerste snede in het voorjaar kan de grond geschikt worden gemaakt voor mais. En dat gewas heeft dan ook nog profijt van de stikstof uit klaver.' |